

DE DOELWIT TREIN

VAN ZES OVER HALFNEGEN

IN DE JAREN ZEVENTIG PLEEGDEN WOEDENDE PALESTIJNEN VOLOP AANSLAGEN. ZE KOZEN HUN DOELWITTEN NIET ALLEEN IN HET MIDDEN-OOSTEN, HUN OOG VIEL OOK OP EUROPA EN ZELFS OP NEDERLAND.

DOOR KEES JAN DELLEBEKE

De PLO blaast in 1970 drie gegijzelde vliegtuigen op in Jordanië.

BEOOGDE AANSLAG IN AMERSFOORT:
4 TERRORISTEN 4 VUURWAPENS 1 NEPBOM

Vier Syrische terroristen vergaderden op 4 september 1975 in kamer 59 van Hotel Neutraal op het Amsterdamse Damrak. Onderwerp van gesprek: de gijzeling die ze de volgende dag zouden uitvoeren. In Amersfoort wilden ze om zes over half negen 's ochtends de laatste wagon van de Warschau Express op weg naar Hoek van Holland kapen, omdat ze dachten dat daar Russische Joden in zaten. Tijdens hun bijeenkomst verdeelden ze alvast de in Italië aangeschafte wapens: twee handpistolen en twee machinepistolen.

De vier mannen waren leden van Al Saiqa, een Palestijnse organisatie die in 1966 was opgericht door het Syrische Ba'ath-regime. Het was op dat moment de op een na populairste groepering binnen de PLO, de Palestijnse bevrijdingsbeweging. Al Saiqa durfde zelfs Fatah, de organisatie onder leiding van Yasser Arafat, uit te dagen. De organisatie had vooral veel aanhang in de Palestijnse vluchtelingenkampen in Syrië en Libanon.

Net als de leden van andere Palestijnse bevrijdingsorganisaties kregen de strijders van Al Saiqa trainingen in de Sovjet-Unie. In een kamp in de buurt van Moskou leerden ze militaire vaardigheden, maar ook de fijne kneepjes van politieke indoctrinatie. Zeker één van de vier naar Nederland gestuurde terroristen had zo'n opleiding gevolgd.

Onder de naam Eagles of the Palestinian Revolution pleegde Al Saiqa in de jaren zeventig aanslagen in West-Europa. Die waren onder meer bedoeld om een einde te maken aan de emigratie van Russische Joden naar Israël. Op 28 september 1973 gijzelden twee terroristen drie Russische Joden in een trein in Oostenrijk. Ze eisten de sluiting van een doorgangsoord voor Russische Joden in Schönau. De Oostenrijkse regering onder leiding van Bruno Kreisky (zelf Joods) gaf toe. Nederland was een logisch volgend doel, omdat het ook een prominente rol speelde bij de emigratie van Russische Joden. Nadat de Sovjet-Unie als reactie op de Zesdaagse Oorlog van 1967 de diplomatieke betrekkingen met Israël had verbroken, verzorgde Den Haag de uitreisvisa van deze groep.

De Syriërs zouden twee eisen stellen: ze wilden dat Nederland Russische Joden niet langer hielp naar Israël te emigreren en ze wilden dat premier Joop den Uyl in een tv-rede zijn steun zou betuigen aan de Palestijnse zaak. Volgens *The Times* was ook de Sovjet-Unie betrokken bij de plannen, omdat Moskou de braindrain van Joden wilde stoppen. Maar Nederland heeft zich daar nooit over uitgelaten.

Wat de terroristen niet wisten was dat de Nederlandse autoriteiten hen al in het vizier hadden. Nog voordat ze naar Amersfoort konden vertrekken, werden ze in de nacht van 4 op 5 september in de boeien geslagen. Het hotelpersoneel had vooraf nauwkeurige beschrijvingen gegeven van het uiterlijk van de gasten en de indeling van hun kamers. Het arrestatieteam ging razendsnel te werk. Voordat de Syriërs maar een reactie konden bedenken, waren ze al overrompeld. Een van de agenten zou zelfs vanaf de kamerdeur in één zweefduik op het bed van de Syriërs zijn gedoken. Behalve de vier vuurwapens vond het arrestatieteam een koffer met een namaakbom, gefabriceerd met draden en een batterij.

Nederland kon voortijdig ingrijpen dankzij de oplettendheid van de Amerikaanse →

Een Duitse agent staat op het punt in actie te komen tegen de Palestijnse gijzelnemers

13 DODEN DOOR GIJZELINGSACTIE

The New York Times
9 ISRAELIS ON OLYMPIC TEAM KILLED WITH 4 ARAB CAPTORS AS POLICE FIGHT BAND THAT DISRUPTED MUNICH GAMES

OLYMPISCHE SPELEN 1972

Op 5 september 1972 vielen Palestijnse guerrillastrijders van de organisatie Zwarte September het Israëlische onderkomen in het olympisch dorp in München binnen. Ze doodden twee Israëli's en gijzelden negen leden van de Israëlische ploeg. De terroristen eisten vrijlating van een groot aantal Palestijnse en andere politieke gevangenen. De onderhandelingen mislukten en er vond een reddingsoperatie plaats op het vliegveld, waar de gijzelnemers inmiddels met hun slachtoffers verbleven. Scherpschutters schoten op de kidnappers, maar de meeste konden tijdig dekking zoeken. Een van hen gooide een handgranaat in een van de helikopters waar gijzelaars in zaten, terwijl een andere het vuur opende op de tweede helikopter. Alle negen gegijzelden kwamen om. De Spelen werden een dag stilgelegd, maar gingen daarna weer door. Vijf Nederlandse deelnemers trokken zich terug.

BOMMEN BIJ GASUNIE

PALESTIJNSE ACTIES IN NEDERLAND

6 FEBRUARI 1972
De PLO legt bommen bij verdeelstations van de Nederlandse Gasunie in Ommen en Ravenstein. De eerste wordt tijdig ontdekt; de tweede gaat af en veroorzaakt veel materiële schade.

3 MAART 1974
Kaping van British Airways-vlucht in Beiroet door twee PLO'ers. Het toestel landt uiteindelijk op Schiphol, waar de 102 inzittenden worden vrijgelaten en de kapers het vliegtuig in brand steken. De PLO'ers worden daarna gearresteerd.

26-30 OKTOBER 1974
Een van de twee kapers van het British Airways-toestel gijzelt met medegedetineerden in de gevangenis van Scheveningen zeventien leden van een zangkoor. Bij de bevrijdingsactie door de Bijzondere Bijstands Eenheid worden vier gijzelnemers overmeesterd zonder dat er gewonden vallen.

MOLUKSE JONGEREN

TREINKAPINGEN

Geen Palestijnse terroristen, maar Molukse jongeren waren verantwoordelijk voor twee treinkapingen in de jaren zeventig:

2-14 DECEMBER 1975
De stoptrein Groningen-Zwolle moet stoppen bij Wijster. Een machinist en twee passagiers worden doodgeschoten. Zeven gijzelnemers geven zich uiteindelijk over.

23 MEI-1 JUNI 1977
De intercity Assen-Groningen wordt tegengehouden bij De Punt. Acht doden, onder wie de zes kapers.

→ BEDREIGEND
In de jaren zeventig worden premier Joop den Uyl (rechts) en minister van Justitie Dries van Agt verschillende keren geconfronteerd met terroristische acties van Molukkers en Palestijnen.

ANP
www.anpfoto.nl

DILEMMA NA ARRESTATIE:

MOEST NEDERLAND DE TERRORISTEN UITWIJZEN OF ZELF BERECHTEN?

National Security Agency (NSA) en de Israëlische Mossad, die contacten tussen West-Europa en het Midden-Oosten scherp in de gaten hielden, onder meer via luisterposten in de regio. De NSA en de Mossad waren gespitst op Palestijns terrorisme sinds de bloedige aanslagen op Israëlische atleten tijdens de Olympische Spelen in München in 1972. Veiligheidsdiensten spraken af meer samen te werken om nieuw onheil voorkomen. Op het hoofdkantoor van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) kwamen vanaf dat moment per telex lijsten binnen met telefoonnummers van verdachte personen en organisaties in het Midden-Oosten. In een tijd zonder vergevorderde automatisering vormden die gegevens hooguit het ruwe materiaal voor een complexe exercitie. Datamining, het speuren naar de potentieel gevaarlijke contacten, was zoeken naar een speld in een hooiberg.
Het spoor naar de vier Syriërs dankte de BVD ook aan de PTT. Op een paar honderd meter afstand van Hotel Neutraal aan het Damrak, in het PTT-gebouw achter het Paleis op de Dam, zat de centrale waar in die tijd nog alle gesprekken met het buitenland moesten worden aangevraagd. Gegevens van die verbindingen werden overgezet op ponskaarten. Die vergeleek de BVD met door collega-diensten aangeleverde nummers van verdachte personen en organisaties. Op die manier werd duidelijk dat er vanuit Hotel Neutraal was gebeld met suspecte contacten in het Midden-Oosten.
Bij een ingelast bezoek aan Neutraal bleek tijdens een controle van de administratie dat er 'vier Arabieren' met Syrische paspoorten logeerden. De hotelier vertelde dat er inderdaad was gebeld met buitenlandse nummers en dat de betreffende mannen op dat moment niet aanwezig waren. Het verzoek van de politie om even op de kamer te mogen kijken werd ingewilligd. Daar werden de wapens toen al gevonden, maar om de Syriërs te kunnen arresteren moesten ze blijven liggen. Tot het moment van de inval bleef de politie het hotel observeren.
Nederland had even getwijfeld wat het met de arrestanten moest doen, gaf minister van Justitie Dries van Agt destijds toe voor de televisiecamera's. Berechten of uitwijzen? De vier beschikten over Syrische paspoorten (saillant detail: in twee van de vier stond als beroep 'vrijheidsstrijder' vermeld). Maar de kans bestond dat Damascus zou ontkennen dat die documenten echt waren. Dan konden de mannen niet worden uitgewezen.
En waarom zou je eigenlijk voor die weg kiezen? De vier in Nederland gevangenhouden hield het risico in dat sympathisanten hier acties zouden gaan ondernemen met hun wapenbroeders als inzet. Van Agt noemde een mogelijke uitwijzing daarom 'wijken voor terreur die nog niet eens realiteit is, maar waarvan je vreest dat die zou kunnen komen; dat is weer een stap verder in de capitulatie voor terreur.'
Op de zitting werd nog eens duidelijk dat de Syriërs van plan waren geweest de in beslag genomen wapens 'metterdaad' te gebruiken. Desondanks woog de rechtbank de beoogde gijzeling in het uiteindelijke vonnis niet mee, omdat er nog geen begin was gemaakt met de uitvoering van die actie. De vier werden wegens overtreding van de Vuurwapenwet op 8 oktober 1975 veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf met aftrek van voorarrest. ■

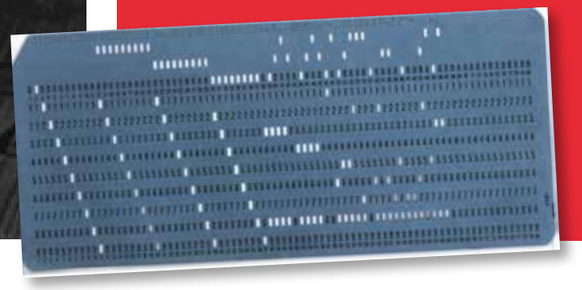
Kees Jan Dellebeke was tussen 1973 en 2012 medewerker van de BVD en de AIVD.

DATAMINING
Supercomputer van de Amerikaanse geheime dienst in de jaren zeventig.

OPSPORING VIA DE PONSKAART

De vier Syrische terroristen konden mede worden gearresteerd door ponskaarten met gegevens over hun telefoongesprekken. Deze kaarten werden tot in de jaren tachtig gebruikt. De erin geponste gaatjes stonden voor data die de computers konden lezen, een techniek die vergelijkbaar is met de rollen die draaiorgels muziek laten maken.

MEER WETEN

Theater van de angst. De strijd tegen terrorisme in Nederland, Duitsland, Italië en Amerika (2013)
Beatrice de Graaf laat zien hoe de terreur in de jaren zeventig werd bestreden.

Frontdienst. De BVD in de Koude Oorlog
(2007) Dick Engelen geeft een indruk van de voorloper van de AIVD.

De Molukse acties. Treinkapingen en gijzelingen 1970-1978
(2015) Peter Bootsma beschrijft de bekendste Molukse acties tot in detail.

AFBEELDINGEN: GETTY IMAGES; ANP; HH/CORBIS